

MAGDALENA JEŻAK-ŚMIGIELSKA

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

KS. MACIEJ MAKUŁA SDB

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

„ŚWIĘTOŚĆ” W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

Słowa kluczowe: świętość, media społecznościowe, nauczanie Kościoła, *Gaudete et exsultate*

1. Wstęp: Uwagi metodologiczne. 2. Świętość – wyjaśnienie terminologii. 3. Świętość na podstawie *Gaudete et exsultate*. 3.1. Zasady „świętej” komunikacji w mediach społecznościowych na podstawie *Gaudete et exsultate*. 3.2. Różnicowanie duchowe drogą do świętości w mediach społecznościowych. 4. Podsumowanie i wytyczne na temat realizowania świętości w mediach społecznościowych

1. WSTĘP: UWAGI METODOLOGICZNE

O tym, że każdy z nas jest powołany do świętości, słyszy się bardzo dużo i bardzo często. Wezwanie do świętości trwa w świadomości ludzi od zawsze – począwszy od Pisma Świętego, przez nauczanie Kościoła aż po konkretne dokumenty regulujące tę kwestię. Wskazuje to na uniwersalność tematu, ale też zachęca do ciągłego zajmowania się tym zagadnieniem. Dlatego warto zastanowić się, jak mówić o świętości wspólnie, w czasach, kiedy może ona wydawać się terminem przestarzałym i trudnym do zrozumienia. Przykładem jest ostatnia Adhortacja apostołska papieża Franciszka – *Gaudete et exsultate* (Cieszcie się i radujcie). Dokument ten pokazuje, że świętość jest aktualna w każdym czasie.

Temat świętości obecny jest w nauczaniu Kościoła od samego początku jego istnienia. Zmiany kulturowe, cywilizacyjne czy technologiczne zachęcały przedstawicieli Kościoła do formowania nowych wytycznych odnośnie do świętości. Poniższa analiza wpisuje się w te zagadnienia. Głównym jej celem jest znalezienie odpowiedzi na pytanie: Jak realizować świętość w mediach społecznościowych?

Natomiast cele szczegółowe to:

- a) wyjaśnienie pojęcia świętości;
- b) przedstawienie sposobów na to, jak realizować świętość w mediach społecznościowych na podstawie współczesnego nauczania Kościoła;
- c) zaprezentowanie konkretnych wytycznych jak być świętym w mediach społecznościowych.

Aby zrealizować te założenia, na pierwszym etapie badawczym sformułowano problem i cel badawczy oraz wybrano wstępnie metodę. Na kolejnym etapie zebrano literaturę przedmiotu i przeanalizowano ją pod kątem celu badawczego. To pozwoliło doprecyzować podstawowe założenia metodologiczne, a także zaproponować najbardziej kluczowe zagadnienia tematu (świętość, media społecznościowe, nauczanie Kościoła o świętości). Na tym etapie została zastosowana metoda analizy treści. Na kolejnym użyto metody trzech etapów analizy teologiczno-pastoralnej, propagowanej i rozwijanej w Polsce szczególnie przez ks. prof. Ryszarda Kamińskiego¹. Mając na uwadze tę metodę, w pierwszej kolejności zdefiniowano pojęcie świętości, następnie zdefiniowano i określono świętość na podstawie *Gaudete et exsultate*, jednego z ostatnich dokumentów Kościoła na ten temat. Dzięki temu na końcu można było zaproponować konkretne wytyczne, jak być świętym w mediach społecznościowych.

2. ŚWIĘTOŚĆ – WYJAŚNIENIE TERMINOLOGII

Zagadnienie świętości, choć jest trudne do wyjaśnienia, to towarzyszy nam od początku istnienia Kościoła. To termin używany w różnych kontekstach: etycznym, moralnym, filozoficznym czy w końcu teologicznym². Jednak dość często słowo świętość wiążemy przede wszystkim z religią, a więc z czymś nadprzyrodzonym. Dla wielu może być czymś odległym, zapomnianym, przestarzałym, dla innych zaś wyznacznikiem, celem życia. To pokazuje jak kłopotliwe może być zdefiniowanie świętości. Idąc za Romano Guardinim, można powtórzyć, że da się jedynie na nią wskazać lub określić, w jaki sposób się przejawia, jednak do końca nie da się powiedzieć, czym ona jest³. Z pomocą wydaje się przychodzić Biblia, na której opierali swe życie święci. Ponadto cenne źródło stanowią dokumenty Kościoła, np. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* czy nauczanie papieży. W przypadku Pisma Świętego, jednym z najbardziej znanych słów dotyczących świętości wydają się słowa z Księgi Kapłańskiej, powtórzone później w I Liście św. Piotra: „Świętymi bądźcie, bo Ja jestem święty” (1 P 1, 16).

¹ R. Kamiński, *Metody teologii pastoralnej*, w: *Teologia pastoralna*, red. R. Kamiński, t. 1, Lublin 2000, 24–26.

² P. Wróblewski, *Świętość fundamentem odnowy Kościoła. Powszechne powołanie do świętości*, Łódzkie Studia Teologiczne 24 (2015) 3, 161.

³ R. Guardini, *Przedzkołe modlitwy*, w: *O Bogu żywym*, tłum. z wł. A. Dworak, Warszawa 1987, 107.

Pan każdego z nas wybrał, „abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem” (Ef 1, 4). Bóg wzywa zatem do świętości cały lud, zachęcając do pójścia Jego drogą. Jak stwierdza Piotr Wróblewski: „w Kazaniu na górze pozostawił Kościołowi kodeks chrześcijańskiej świętości. W tym Kazaniu wzywa swoich wyznawców do doskonałości na wzór Boga samego (por. Mt 5, 1–12). To właśnie w ośmiu błogosławieństwach wybrzmiewa zachęta do pójścia za Jezusem, który jest kluczem doskonalenia naszej świętości”⁴. Na podstawie Konstytucji dogmatycznej o Kościele możemy podać jeszcze następującą definicję świętości: to pełnia życia chrześcijańskiego, przejawiająca się w doskonałości miłości, prowadząca do rozwoju bardziej godnego człowieka sposobu życia⁵. Idąc dalej za *Lumen gentium*, odnajdujemy stwierdzenie, że „wszyscy więc chrześcijanie zachęceni są i zobowiązani do osiągnięcia świętości i doskonałości własnego stanu. Niechaj tedy wszyscy starają się należycie kierować swymi uczuciami, aby korzystanie z rzeczy ziemskich i przywiązanie do bogactw wbrew duchowi ewangelicznego ubóstwa nie przeszkodziło im w osiągnięciu doskonałej miłości, zgodnie z upomnieniem Apostoła: «Którzy używają świata tego, niech nie zatrzymują się w nim: przemija bowiem postać tego świata» (por. 1 Kor 7, 31 gr.)”⁶. To wezwanie powtórzył niejednokrotnie papież Jan Paweł II, który nauczał: „Nie bójcie się iść drogą świętości; nie bójcie się codziennie mówić do Chrystusa: pragnę stawać się świętym, czyli takim, jakim Ty, Panie, chcesz, abym się stał; nie bójcie się codziennie iść za Chrystusem drogą przykazań i Ewangelii”⁷. Papież Polak potwierdził odpowiedzialność bycia świętymi, jaka dotyczy każdego z nas, mówiąc że „świętość jest darem i zadaniem powierzonym wszystkim członkom Kościoła”⁸. Taki sam wydźwięk ma też nauczanie obecnego papieża Franciszka, który poświęcił świętości Adhortację *Gaudete et exultate*, ogłoszoną 9 kwietnia 2018 r. W związku z tym tweety Ojca Świętego w tym czasie (dokładnie 9–14 kwietnia 2018 r.) odnosiły się do świętości. Z pewnością mogą one stanowić cenny materiał, dzięki któremu w prosty, szybki i krótki sposób można przekazać istotę świętości. W dniu publikacji adhortacji Franciszek wysłał aż 6 tweetów dotyczących podjętego już zagadnienia powszechnego wezwania do świętości. Brzmiały one następująco:

- Pan wzywa każdego z nas do świętości, nawet Ciebie.
- Jesteś osobą konsekrowaną? Bądź świętym, żyjąc radośnie swoim darem.
- Jesteś żonaty albo jesteś mężatką? Bądź świętym, kochając i troszcząc się o męża lub żonę, jak Chrystus o Kościół.
- Jesteś pracownikiem? Bądź świętym wypełniając uczciwie i kompetentnie swoją pracę w służbie braciom.
- Jesteś rodzicem, babcią lub dziadkiem? Bądź świętym, cierpliwie ucząc dzieci naśladowania Jezusa.
- Sprawujesz władzę? Bądź świętym, walcząc o dobro wspólne i wyrzekając się swoich interesów osobistych.

⁴ P. Wróblewski, dz.cyt., 163.

⁵ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, 142.

⁶ Tamże, 144–146.

⁷ M. Piotrowski, *Duchowe dziedzictwo Jana Pawła II*, Poznań 2014, 45.

⁸ Jan Paweł II, *Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży 1998 r., Duch Święty nauczył was wszystkiego* (por. J 14, 26), <http://nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/774> [dostęp: 26.07.2018].

W kolejne dni, tj. 10–13 kwietnia, Ojciec Święty zdefiniował świętość na swoim Twitterze następująco:

- Być ubogim w sercu, reagować z pokorną łagodnością, umieć płakać z innymi, łaknąć i pragnąć sprawiedliwości, patrzeć i działać w sposób miłosierny: na tym polega świętość.
- Zachowywać serce w czystości od wszystkiego, co plami miłość, rozsiewać wokół siebie pokój, godzić się codziennie na drogę Ewangelii, nawet jeśli mamy z tego powodu problemy: na tym polega świętość.
- Słowo „szczęśliwy” lub „błogosławiony” staje się synonimem słowa „święty”, ponieważ osoba, która jest wierna Bogu osiąga prawdziwe szczęście, dając siebie w darze – 11 kwietnia.
- Świętość jest najpiękniejszym obliczem Kościoła – 11 kwietnia.
- Święty to człowiek rozmodlony, który potrzebuje kontaktu z Bogiem. Nie ma świętości bez modlitwy – 12 kwietnia.
- Świętość, do której wzywa cię Pan, wzrasta przez małe gesty codziennego życia – 13 kwietnia.

Twitterowe wpisy opatrzone #świętość zakończył ponownym wezwaniem każdego z nas 14 kwietnia:

- Wszyscy jesteśmy powołani, by być świętymi, żyjąc z miłością i dając swe świadectwo w codziennych zajęciach⁹.

Podsumowując, na podstawie wyżej zasygnalizowanego nauczania Kościoła i pozostałej literatury przedmiotu, można zauważyć, że świętość jest wyzwaniem dla wszystkich. Powinniśmy je realizować całą swoją osobą, każdym gestem, w każdym miejscu i czasie. Musimy podjąć konkretne zadanie dążenia do świętości także w Internecie.

3. ŚWIĘTOŚĆ NA PODSTAWIE *GAUDETE ET EXSULTATE*

Świętość to temat obecny w świadomości chrześcijańskiej, a tym samym w nauczaniu Kościoła. Powołanie do świętości nie uległo i zapewne nigdy nie ulegnie przedawnieniu. Zmieniają się jedynie uwarunkowania społeczne czy konteksty kulturowe. Powstają nowe wyzwania, które w znacznej mierze zmieniają podejście do przeżywania świętości w codzienności.

Papież Franciszek w Adhortacji apostolskiej *Gaudete et exsultate* przedstawia powołanie do świętości w nowym kontekście, mając na uwadze zagrożenia współczesnego świata, a także nowe wyzwania¹⁰. Jednym z takich wyzwań współczesnego Kościoła są media społecznościowe, które coraz częściej stanowią pole wzajemnego dialogu, współpracy, a także ewangelizacji.

W Adhortacji Franciszek wprowadza pojęcie „świętych z sąsiedztwa”¹¹. Proponuje ponowne spojrzenie na to zagadnienie i sugeruje, że świętość tak rozumiana jest do osiągnięcia przez wszystkich chrześcijan w XXI w. Należy doprecyzować, że pojęcie świętości w rozumieniu magisterium Kościoła od zawsze pozostawało celem każdego chrześcijanina. Natomiast w różnych okresach dziejowych trochę od-

⁹ Franciszek na Twitterze, https://twitter.com/Pontifex_pl [dostęp: 20.07.2018].

¹⁰ Por. Franciszek, *Adhortacja apostolska Gaudete et exsultate*, M Wydawnictwo, Kraków 2018, nr 2.

¹¹ Tamże, nr 7.

miennie kształtowały się stawiane akcenty. Papież w swoim dokumencie ukazuje świętość jako coś możliwego, a nie jako coś dostępnego jedynie wybranej elicie duchowej.

Franciszek przypomina, że każdy z nas jest powołany do świętości, w tej kwestii nie ma wyjątków¹². Nie jest wymagane bycie biskupem, kapłanem czy zakonnikiem. Powołanie do świętości nie jest czymś wyjątkowym, dotyczy każdego: kapłana, męża, żony, babci, dziadka i wszystkich osób żyjących w Kościele¹³.

Franciszek, używając porównań i przykładów właściwych jego przepowiadaniu, podaje wiele konkretnych przykładów walki o świętość. Ukazuje ten problem w nawiązaniu do codzienności i wyjaśnia go w poszczególnych sytuacjach, w celu lepszego zrozumienia. Na przykład, krokiem ku świętości będzie decyzja, aby nie mówić źle o innych, nie krytykować ich, jeśli miałyby to mieć znamiona plotkowania. Innym krokiem będzie porozmawianie z ubogim na ulicy¹⁴. Taki sposób podejścia do świętości wzbudza odpowiedzialność za powołanie, które otrzymuje chrześcijanin. Franciszek nalega, aby wierzący nie bał się świętości i nie bał się „dążyć wyżej”¹⁵.

W innym miejscu Franciszek przywołuje historię osoby śpiącej na zewnątrz w zimną noc i naszej reakcji na zastaną sytuację. „Mogę poczuć, że ten «dziwak» jest kimś przypadkowym, kto wchodzi mi w drogę, gnuśnym oprychem, przeszkodą na mojej drodze, dokuczliwym cierniem na sumieniu, problemem, który muszą rozwiązać politycy, a może nawet nieczystością, zaśmiecającą przestrzeń publiczną”¹⁶. Świętość wymaga właściwej reakcji w takiej sytuacji, a przede wszystkim uznania godności każdego człowieka. Poprzez przykłady z życia papież wyjaśnia współczesnemu człowiekowi ten doniosły temat.

3.1. ZASADY „ŚWIĘTEJ” KOMUNIKACJI W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE *GAUDETE ET EXSULTATE*

Powołanie do „świętej” komunikacji w mediach społecznościowych jest obecne w Kościele zaledwie od kilkunastu lat. Wiek temu nikt nie przypuszczał, w jakim stopniu rozwinie się technologia, komunikacja i jak zmieni się przez to sposób postrzegania świata i wzajemnych relacji. Kościół jako miejsce uświęcania się człowieka bierze na siebie odpowiedzialność za właściwe wykorzystanie nowych narzędzi do procesów ewangelizacji. Byłoby czymś niewłaściwym, aby Kościół odcinał się od wynalazków techniki powszechnie używanych w społeczeństwach. Przeciwnie „Kościół byłby winny przed swoim Panem, gdyby nie używał tych potężnych pomocy, które umysł ludzki coraz bardziej usprawnia

¹² Por. tamże, nr 10.

¹³ Por. tamże, nr 14.

¹⁴ Por. tamże, nr 16.

¹⁵ Por. tamże, nr 32, 34.

¹⁶ Por. tamże, nr 98.

i doskonali. Za ich pośrednictwem głosi orędzie, które zostało mu powierzone na dachach”¹⁷.

Jakie można by zaproponować zasady „świętej” komunikacji w mediach społecznościowych, biorąc za wzór do interpretacji Adhortację *Gaudete et exsultate*? Przy czym należy pamiętać, że media społecznościowe mogą wypuklać takie negatywne cechy, jak: hedonistyczny konsumpcjonizm, nadmierne koncentrowanie się na sobie czy narcyzm duchowy. Brak wstrzeźliwości w korzystaniu z mediów społecznościowych może doprowadzić do niewrażliwości i niechęci do pomocy najbiedniejszym¹⁸. Nie zmienia to faktu, że nowoczesne narzędzia komunikacji powinny być jak najszerszej obecne w misji Kościoła.

Franciszek w punkcie 108 Adhortacji pisze wprost o niebezpieczeństwie związanym z komunikacją przez Internet: „Również konsumpcja informacji powierzchniowych oraz form szybkiej i wirtualnej komunikacji może być czynnikiem oszłamiającym, który zabiera nam cały czas i odciąga nas od cierpiącego ciała braci”¹⁹.

A zatem, świętość w mediach społecznościowych polegałaby między innymi na mądrym wykorzystywaniu tych narzędzi. Świat wirtualny zawsze pozostanie światem wirtualnym, chociaż to właśnie tam dzieją się wydarzenia realne; można tam spotkać realnych ludzi, dokonać realnych zakupów, podjąć realne decyzje, a także przekazać innym realne opinie i decyzje. Tak zwany świat wirtualny przejmuje coraz więcej cech świata realnego. Cierpiącemu bratu można również pomagać przy użyciu mediów społecznościowych i wirtualnej komunikacji.

Czy w przyszłości czekają na nas beatyfikacje i kanonizacje osób, które poświęciły życie, pomagając innym przez Internet, przez media społecznościowe i być może inne dotąd jeszcze nieznanne formy komunikacji? Na to pytanie będzie można odpowiedzieć za kilkadziesiąt czy kilkaset lat. Z pewnością nie znamy jeszcze wszystkich wzorów świętości²⁰. Rozwój społeczny, cywilizacyjny i technologiczny w przyszłości będzie wyznaczał cechy współczesnych świętych.

Mimo wszystko pewne cechy świętości pozostaną niezmienione. Franciszek odnosi się tutaj do stałej koncentracji na Bogu, czyli do szeroko rozumianej wiary²¹. Jeśli osoba Jezusa Chrystusa pozostanie w centrum, to będzie o wiele łatwiej stawić czoła wyzwaniom współczesności, a także używać nowoczesnych narzędzi do celów związanych z działalnością Kościoła.

Franciszek w punkcie 115 Adhortacji bezpośrednio odnosi się do Internetu i niektórych zagrożeń w sieci: „Również chrześcijanie mogą stać się częścią sieci przemocy słownej, tworzonej za pośrednictwem Internetu i na różnych forach lub przestrzeniach wirtualnej wymiany opinii. Nawet w mediach katolickich może dojść

¹⁷ Paweł VI, *Adhortacja apostołska o ewangelizacji w świecie współczesnym, Evangelii nuntiandi* (1973), nr 45, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html [dostęp: 30.07.2018].

¹⁸ Por. Franciszek, *Adhortacja apostołska Gaudete...*, dz.cyt., nr 108.

¹⁹ Tamże, nr 108.

²⁰ Por. tamże, nr 111.

²¹ Por. tamże, nr 112.

do przekroczenia granic, tolerowania obmowy i oszczerstwa, i wydaje się, że szacunek dla reputacji innych osób nie jest ujęty w jakiegokolwiek normy etyczne²².

Należy zwrócić uwagę, że Franciszek jest realistą, jeśli chodzi o zagrożenia w Internecie. Przemoc słowna w mediach społecznościowych doprowadza do wielu tragedii. Świętość w mediach społecznościowych stawia wyzwanie, w jaki sposób przedstawiać swoje opinie, jak dialogować, aby nie przekraczać granic etycznych, a jednocześnie mieć realny wpływ na to, co dzieje się w sieci. Papież nie dopuszcza obmowy i oszczerstwa, które bywają również obecne w mediach katolickich²³.

Świętość w mediach społecznościowych nie oznacza również bycia biernym. Taka postawa wynikałaby raczej z lęku i braku odpowiedzialności za Kościół. Dlatego tak ważne jest profesjonalne podejście do nowoczesnych narzędzi komunikacji i unikanie niewłaściwych zachowań. To w tych przestrzeniach padają słowa, które nigdy nie pojawiłyby się i nie zostałyby zaakceptowane w życiu publicznym, w świecie realnym²⁴.

Media społecznościowe mogą wywoływać silne i wręcz natychmiastowe emocje. Pod ich wpływem osoba zainteresowana może coś napisać, wstawić jakiś komentarz, zdjęcie lub film, którego później będzie się wstydziła. Franciszek wskazuje na to, aby uważać na własne wewnętrzne niezadowolenie i starać się, aby go nie rekompensować w tak łatwy i dostępny sposób, a w szczególności, aby unikać jakiegokolwiek chęci zemsty²⁵. Niektóre media społecznościowe nie pozwalają na edycję już raz napisanej treści, co wiąże się z tym, że nasza „reakcja” już na zawsze pozostanie w sieci. Media społecznościowe to potężne narzędzia wyrażania opinii, wpływu na ludzi, a używane odpowiedzialnie mogą przyczyniać się do wzrostu duchowego osób poszukujących Boga.

W ostatnich latach można spotkać zachowania w Internecie, które w bezprecedensowy sposób niszczą godność i wizerunek drugiego człowieka. W takim przypadku język Internetu staje się „przestrzenią zła”²⁶. W praktykowaniu świętości w mediach społecznościowych chodziłoby o to, aby sposób komunikacji respektował godność bliźniego i był nastawiony na jego dobro.

Świętość jako dar od Boga często przychodzi przez upokorzenie. Franciszek zwraca uwagę, aby uczyć się znoszenia upokorzeń. Bez tego nie ma mowy o prawdziwej pokorze i świętości. Nie oznacza to oczywiście „chodzenia z opuszczoną głową, mówienia niewiele lub ucieczki od społeczeństwa”²⁷. Osoba wolna od egoizmu, od narcystycznego skupienia się na sobie, jest zdolna do „świętej” dyskusji, domagania się poszanowania praw własnych i innych oraz potrafi bronić innych²⁸. W przypadku mediów społecznościowych i ich dostępności w większo-

²² Tamże, nr 115.

²³ Por. tamże.

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Por. tamże.

²⁶ Por. tamże.

²⁷ Por. tamże, nr 119.

²⁸ Por. tamże, nr 115.

ści świata te postawy i umiejętności stają się wręcz podstawowymi zasadami w podręczniku świętości współczesnego chrześcijanina. Należałoby tu podkreślić postawę wolną od agresji, od narcyzmu, od wyolbrzymionego mniemania o sobie, o stawianiu własnego „ja” w centrum. Dzięki wolności wewnętrznej i samodyscyplinie, z pomocą Bożej łaski media społecznościowe mogą stać się prawdziwym polem walki dobrego i złego ducha.

Franciszek, pisząc o świętości, przypomina o radości wewnętrznej. Podkreśla, że święty jest zdolny do życia pełnego radości i poczucia humoru²⁹. Nie chodzi tu o radość wypływającą jedynie z konsumpcjonizmu, przyjemności sporadycznych, chodzi o radość wynikającą z bliskości Boga, wspólnoty i dzielenia się sobą i swoimi umiejętnościami z innymi³⁰.

Przed współczesnymi świętymi stoi bardzo odpowiedzialne zadanie w zakresie nowych sposobów komunikacji. Ludzie często potrzebują nadziei i radości, wypływającej z wiary. Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, WhatsApp i inne media społecznościowe, w różnych formach komunikacji mogą zaspokajać ludzkie potrzeby wynikające z poszukiwania wiary, pokoju, przebaczenia, miłości i obecności. Umiejętne używanie mediów społecznościowych może doprowadzić wielu ludzi do wiary i do osobistego spotkania z Jezusem.

Świętość jest zapałem ewangelizacyjnym, który pozostawia ślady, pisze Franciszek w Adhortacji³¹. Szczególnie młodzi ludzie są pełni zapału. Z pewnością nadszedł czas, aby Internet uczynić być może najpotężniejszym narzędziem w rękę Ducha Świętego. Należałoby zarzucać sieci i wypływać na największe głębiny Internetu, tam gdzie są obecni ludzie. Papież jednocześnie przestrzega, aby współcześni święci nie dali się paraliżować strachem i zamknięciem w już wyznaczonych granicach, które dają poczucie bezpieczeństwa³². Nowe otwarcie się na człowieka w mediach społecznościowych może być ryzykowne, ale jakże skuteczne.

Czy nie nadszedł już czas na świętych wyspecjalizowanych w mediach społecznościowych? Rzeczywistość wokół nas zmienia się w zastraszających tempie. Powstają coraz to nowe pola do ewangelizacji, która będzie skuteczna tam, gdzie są ludzie. Być może w najbliższym czasie zobaczymy świętych, którzy swoim działaniem zaskoczą nas: „Święci zaskakują, wyrrywają z raz urządzonej egzystencji, bo ich życie wzywa nas do porzucenia spokojnej i znieczulającej przeciętności”³³.

Franciszek zachęca, abyśmy „nie wahali się, gdy Duch Święty żąda od nas wykonania kroku naprzód”³⁴. Możliwe, że ta odwaga apostołska będzie w najbliższych latach nakierowana także na wszelkie działania związane z realizacją misji

²⁹ Tamże, nr 122.

³⁰ Por. tamże, nr 128.

³¹ Por. tamże, nr 129.

³² Por. tamże, nr 133.

³³ Tamże, nr 138.

³⁴ Tamże, nr 139.

Kościółu przez media społecznościowe. Papież obrazowo przypomina, abyśmy „zrezygnowali z czynienia naszego życia chrześcijańskim muzeum wspomnień”³⁵. Dzięki takiej postawie Kościół uniknie stagnacji i będzie w stanie przyjmować niespodzianki dane przez Boga³⁶. Należałoby gruntownie przemyśleć, czy taką „niespodzianką” na skalę globalną nie są Internet i media społecznościowe, które mają decydujący wpływ na niektóre wydarzenia w skali globalnej.

3.2. ROZEZNANIE DUCHOWE DROGĄ DO ŚWIĘTOŚCI W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH

Rozeznawanie duchowe w przypadku zaangażowania Kościoła w media społecznościowe jest sprawą priorytetową. Te nowoczesne narzędzia mogą być wykorzystywane zarówno przez Ducha Świętego, jak również przez diabła, który jest księciem zła, jest istotą osobową, która nas dręczy³⁷. Rozeznawanie duchowe polega na rozróżnianiu, które natchnienia pochodzą od dobrego ducha, które od złego ducha, a które z naszego własnego ego. W przypadku potężnych narzędzi internetowych, należałoby przykładać ogromną wagę do procesu rozeznawania duchowego poszczególnych natchnień i działań.

Franciszek, opierając się na duchowości ignacjańskiej, uczy jak rozeznawać: „Jak rozpoznać, czy coś pochodzi od Ducha Świętego, czy pochodzi z ducha tego świata lub z ducha diabła? Jedyńm sposobem jest rozeznanie, które wymaga nie tylko dobrej zdolności rozumowania lub zdrowego rozsądku, ale jest także darem, o który należy prosić. Jeśli z ufnością prosimy o niego Ducha Świętego, a jednocześnie staramy się pielęgnować go poprzez modlitwę, refleksję, czytanie i dobrą radę, z pewnością możemy wzrastać w tej zdolności duchowej”³⁸. Współczesny świat dostarcza coraz to nowych wyzwań i możliwości, szczególnie w dziedzinie technologicznej i komunikacyjnej. To stawia przed Kościołem nowe wyzwania, rozeznawania duchowego w zupełnie nowych okolicznościach, niż to odbywało się chociażby sto lat temu. Franciszek w Adhortacji zwraca uwagę, że dzisiaj szczególnie rozeznawanie duchowe jest potrzebne. Współczesny świat daje coraz więcej możliwości, związanych z rozwojem intelektualnym, rozrywką, podróżowaniem, poznawaniem nowych ludzi i kultur. Nie wszystko, co oferuje świat może zostać przyjęte przez Kościół jako dobre i wartościowe³⁹.

W punkcie 167 Adhortacji Franciszek zwraca uwagę na całkiem nowe zjawisko związane także z Internetem i mediami społecznościowymi: „Wszyscy, ale szczególnie młodzi ludzie, są narażeni na nieustanny *zapping* [skakanie po kanałach]. Można poruszać się w dwóch lub trzech przestrzeniach jednocześnie i uczestniczyć w tym samym czasie w różnych wirtualnych wydarzeniach. Bez mądrości rozeznania, ła-

³⁵ Tamże.

³⁶ Por. tamże.

³⁷ Por. tamże, nr 159, 160.

³⁸ Tamże, nr 166.

³⁹ Por. tamże, nr 167.

two możemy stać się marionetkami, będącymi zakładnikami chwilowych tendencji”⁴⁰. Wirtualna rzeczywistość dostarcza możliwości dotąd nieznanych. I właśnie w takich przypadkach rozeznawanie duchowe jest szczególnie ważne. Pozwala ono stwierdzić, czy mamy do czynienia z „nowym winem” pochodzącym od Boga, czy też ze zwodniczą nowością, która jest nam podsuwana przez ducha tego świata, albo przez samego diabła⁴¹. Podobnie jest z wszelkimi nowościami związanymi w Internecie. Ustawicznemu rozeznawaniu duchowemu powinny podlegać działania Kościoła związane z „nowym winem” mediów społecznościowych.

Franciszek przestrzega, aby życie Kościoła nie zamieniało się w eksponat muzealny, dostępny dla niewielu. Chodzi o to, aby zawsze zaczynać od rozeznania impulsów Ducha Świętego, a następnie dbać o właściwy rozwój powołania do świętości zarówno jednostki, jak i całych wspólnot⁴².

Przypomina, że tylko Duch Święty jest w stanie przeniknąć wszystkie sytuacje, rzeczy, miejsca, ludzi, najciemniejsze zakamarki rzeczywistości, wszelkie niuanse. Dzięki Jego pomocy chrześcijanin jest w stanie dokonać wyborów i podjąć działania często zupełnie nowe⁴³. Świat mediów cyfrowych, a także rozwijająca się teologia mediów wyznaczają Kościołowi zupełnie nowe perspektywy na przyszłość: „Rozeznania nie dokonuje się po to, aby odkryć, co jeszcze możemy uzyskać z tego życia, ale aby rozpoznać, w jaki sposób możemy lepiej wypełnić tę misję, która została nam powierzona w Chrzcie świętym, a to oznacza gotowość do wyrzeczenia się wszystkiego aż po oddanie wszystkiego”⁴⁴.

W rozeznaniu duchowym żadne przestrzenie życia nie mogą być wykluczone⁴⁵. Taką przestrzenią, która „zawładnęła” światem, jest Internet i media społecznościowe. Należałoby dołożyć wszelkich starań, aby ludzie Kościoła kompetentnie szukali nowych sposobów i przestrzeni do głoszenia Ewangelii we współczesnym świecie. Wydaje się to jedną z dróg przyszłych świętych Kościoła, którzy nie będą szczędzili sił na odkrywanie tego, co nowe.

4. PODSUMOWANIE I WYTYCZNE NA TEMAT REALIZOWANIA ŚWIĘTOŚCI W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH

Media społecznościowe to niewątpliwie narzędzie nowej ewangelizacji. Należy pamiętać, że pierwszą i najważniejszą płaszczyzną spotkania mediów społecznościowych i nowej ewangelizacji jest człowiek. Drugą płaszczyzną jest wspólnota,

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Por. tamże, nr 168.

⁴² Por. tamże, nr 98.

⁴³ Por. tamże, nr 173.

⁴⁴ Tamże, nr 174.

⁴⁵ Por. tamże, nr 175.

a trzecią komunikacja i współtworzenie nowych treści⁴⁶. Dzięki takiemu zaangażowaniu, Kościół może aktywnie działać na „cyfrowym kontynencie”⁴⁷.

Franciszek, pisząc w Adhortacji o cechach świętości we współczesnym świecie, podkreśla, że „pierwsza z tych wielkich cech, to stała koncentracja na Bogu i mocne trwanie w Tym, który kocha i wspiera”⁴⁸. Dzięki takiej postawie w mediach społecznościowych chrześcijanin może konsekwentnie realizować swoją misję świętości.

Na zakończenie warto przypomnieć słowa Soboru Watykańskiego II. W tamtych czasach nie znano jeszcze mediów społecznościowych, ale uwagi są bardzo trafne i odnoszą się do współczesnych wyzwań: „Szczególny obowiązek moralny odnośnie do właściwego korzystania ze środków przekazu społecznego ciąży na dziennikarzach, pisarzach, aktorach, reżyserach, producentach, nakładcach, dystrybutorach, wynajmujących lokale, agentach i sprzedawcach, na krytykach i w ogóle na wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób uczestniczą w przygotowywaniu i przekazywaniu programów”⁴⁹.

Po tej analizie Adhortacji apostołskiej *Gaudete et exsultate* można zaproponować konkretne wytyczne jak realizować świętość w mediach społecznościowych:

- unikać hejtu, *trollingu* (obraźliwych, agresywnych zachowań);
- odnosić się do każdego z szacunkiem, mając na uwadze dobro drugiego człowieka;
- media społecznościowe traktować jako narzędzie służące wsparciu, pokrzepieniu;
- przyjmować postawę czynną w Internecie, tzn. wykorzystywać go jako zachętę, sposób przyciągania do świata realnego przez umiejętne używanie mediów społecznościowych;
- używać mediów społecznościowych w sposób odpowiedzialny, mając na uwadze to, że działanie w internecie może mieć realny wpływ na duchowość innych ludzi;
- emanować radością wynikającą z przyjaźni z Bogiem;
- rozeznawać i wybierać to, co jest dobre;
- docierać do ludzi przez wiele kanałów komunikacji.

Problem wykorzystywania mediów społecznościowych w procesie ewangelizacji nie jest jeszcze uporządkowany. Jest to nowe zjawisko w społeczeństwach i w Kościele. Niektórzy medioznawcy proponują następujące działania w tym zakresie: ewangelizację kultury elektronicznych mediów, poznawanie natury elektronicz-

⁴⁶ Por. M. Chmielewski, *Media społecznościowe jako narzędzia nowej ewangelizacji*, Świat i Słowo 1 (22), 2014, 219–221.

⁴⁷ Tego określenia użył papież Benedykt XVI, *Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, 24 stycznia 2009 r., Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/masmedia2009_24012009.html [dostęp: 26.07.2018].

⁴⁸ Franciszek, *Adhortacja apostołska Gaudete...*, dz.cyt., nr 112.

⁴⁹ Sobór Watykański II, *Dekret o środkach społecznego przekazywania myśli*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, 90.

nych mediów, szkolenie umiejętności adekwatnego doboru mediów oraz nadanie hierarchii mediów w wykorzystaniu ich do ewangelizacji⁵⁰.

Szybki rozwój technologiczny wymaga od Kościoła w XXI w. dynamicznego wykorzystywania nowych, dostępnych narzędzi do ewangelizacji⁵¹. Zdobyte techniczne i nowe pola komunikacji międzyludzkiej stawiają kolejne wyzwania, ale również nadzieję, że na tych nowych polach świętość znajdzie swoje uzasadnienie w konkretnych działaniach. Jednak we wszystkich działaniach nie można zapomnieć, że w centrum wszystkiego – każdego naszego działania – ma być Chrystus. Ponadto należy pamiętać o trzech płaszczyznach, w których zazębiają się media społecznościowe i nowa ewangelizacja: człowiek, wspólnota i komunikacja.

BIBLIOGRAFIA

1. Źródła – źródła internetowe

- Benedykt XVI, *Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, 24 stycznia 2009 r., Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia2009_24012009.html [dostęp: 26.07.2018].
- Franciszek na Twitterze, https://twitter.com/Pontifex_pl [dostęp: 20.07.2018].
- Franciszek, *Adhortacja Apostolska Gaudete et exultate*, Kraków: M Wydawnictwo 2018.
- Jan Paweł II, *Orędzie na XIII Światowy Dzień Młodzieży 1998 r., Duch Święty nauczy was wszystkiego (por. J 14,26)*, <http://nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/774> [dostęp: 26.07.2018].
- Paweł VI, *Adhortacja apostolska o ewangelizacji w świecie współczesnym, Evangelii nuntiandi* (1973), nr 45, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html [dostęp: 30.07.2018].
- Sobór Watykański II, *Dekret o środkach społecznego przekazywania myśli*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań: Pallottinum 2002, 87–95.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań: Pallottinum 2002, 104–166.

2. Literatura

- Chmielewski M., *Media społecznościowe jako narzędzia nowej ewangelizacji*, Świat i Słowo 1 (22), 2014, 213–229.
- Domaszk A., *Środki komunikacji społecznej w nauczaniu Kościoła i misji ewangelizacyjnej*, *Seminare* 34 (2013), 81–95.
- Guardini R., *Przedzkołe modlitwy*, w: *O Bogu żywym*, tłum. z wł. A. Dworak, Warszawa: IW PAX 1987.
- Kamiński R., *Metody teologii pastoralnej*, w: *Teologia pastoralna*, t. 1, red. R. Kamiński, Lublin 2000, 24–26.
- Marcyński K., *Komunikacja religijna i media*, Kraków: Petrus 2016.
- Piotrowski M., *Duchowe dziedzictwo Jana Pawła II*, Poznań: Agape 2014.
- Wróblewski P., *Świętość fundamentem odnowy Kościoła. Powszechnie powołanie do świętości*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 24 (2015) 3, 161–174.

⁵⁰ K. Marcyński, *Komunikacja religijna i media*, Kraków 2016, 135–139.

⁵¹ Por. A. Domaszk, *Środki komunikacji społecznej w nauczaniu Kościoła i misji ewangelizacyjnej*, *Seminare* 34 (2013), 81–95.

QUESTION OF HOLINESS IN SOCIAL MEDIA BASED ON POPE FRANCIS’S TEACHING

Summary

The theme of holiness has been present in the teaching of the Church from the very beginning of her existence. A number of cultural, civilization or technological changes result in the formation of new guidelines for sanctity. The following analysis is an attempt to formulate some of them which concern technological development. The main purpose of this article is to find an answer to the question: How to manifest holiness in social media? The main message is based on the Church teaching on holiness, especially on *Gaudete et exsultate*, the latest papal document presenting this issue. Subject analysis of the materials (the Church teaching) has allowed the authors to suggest specific guidelines regarding holiness in social media.

Key words: holiness, social media, Church teaching, *Gaudete et exsultate*

Noty o Autorach

Magdalena JEŻAK-ŚMIGIELSKA – magister teologii o specjalności: edukacja medialna i dziennikarstwo (UKSW), doktorantka Teologii środków społecznego przekazu w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Obszary badań naukowych: teologia, media, teologia mediów, etyka dziennikarska, rzetelność dziennikarska. Zawodowo łączy teologię i media jako redaktor Katolickiej Agencji Informacyjnej w dziale AudioKAI, redaktor *social media* programów TVP w Redakcji Audycji Katolickich TVP, wydawca redakcji wiary w akademickim Radiu UKSW.

Kontakt e-mail: magdalenajezak@wp.pl

Ksiądz **Maciej MAKUŁA SDB** – prezbiter w Towarzystwie Salezjańskim, magister teologii (Łódź, UKSW w Warszawie), absolwent podyplomowych studiów dziennikarstwa na Uniwersytecie Warszawskim, doktorant Teologii środków społecznego przekazu w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Obszary badań naukowych: *social media*, treści video w mediach społecznościowych, teologia mediów i komunikacji. Od 2016 r. Kierownik Redakcji Audycji Katolickich w TVP.

Kontakt e-mail: makulasom@gmail.com